לה: לולב הגזול פרק שלישי סוכה

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג ד ה מי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה כ
נט ו מי׳ פ״ו מהלכות מעשר הלכה יא:
ס ז ח מי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה כ:
סא ט י כ מי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה ז סמג עשין מד טוש״ע א״ח סי׳ תרמח סעיף ט:
סב ל מי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:
סג מ מי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בְּאָכְלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיי׳: במדבר טו יט
2. רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ: במדבר טו כ
3. מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיי׳ תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: במדבר טו כא

רבינו חננאל

לחם מן העיסה, מה עיסה של מעשר שני לא, שנאמר עריסותיכם, אף מצה מעשר שני לא. לימא פסייע ליה, עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים חייבת בחלה, וכי היכי דפליגי בעיסה, הכי נמי פליגי במצה ובאתרוג, ודחינן דלמא שאני עיסה דכתיב תרי זימני עריסותיכם, אבל הני לא. אתרוג של תרומה טמאה פסול. לפי שאין בו היתר אכילה. ושל תרומה שהורה לא ישרל. פליגי בה ר׳ אמי ור׳ אסי, חד אמר מפני שמכשירה, כלומר משוי לה פגם, וחד אמר מפני שמפסידה במשמוש הידים. איבא בייהו כגון שקרא עליה שם תרומה חרץ מקליפתה, מאן דאמר מפני שמפסידה, הנה קליפה הפנימית אינה נפסדת וכשר, ומאן דאמר מפני שמכשירה הרי מכשירה ופסולה[6]. ואם נטל כשר. ושל דמאי בית הלל מכשירין, דאית ביה היתר אכילה, דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה, דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא. ושל מעשר שני בירושלים לא ישרל. למאן דאמר שמכשירה הרי מכשירה. למאן דאמר שמפסידה הרי מפסידה. ואם נטל כשר. למאן דאמר לפי שאין לו בה היתר אכילה, דברי הכל היא. למאן דאמר לפי שאין לו בה דין ממון, רבנן היא. **פתני׳ עלתה חזזית על רובו** פסול. אוקימנא בין במקום אחד בין במקומות הרבה, אם תצטרף מכל מקומות שיש בו החזזיות נמצאו רוב אתרוג חזזית ופסול. **עלתה חזזית על מיעוטו** כשר. ואוקימנא במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר ופסול. ובחוטמו אפי׳ לא עלתה בו חזזית אלא במשהו, פסול. **ניטלה פיטמתו.** חוטמו של אתרוג ושרשיו. דגרסינן בירושלמי פיקא. ניטלה פיטמתו. נראין הדברים שדוא

6) הלשון אינו מדויקת ואולי דר״ל דפסול מלטול למחצה.

מסורת הש״ס

6) פסחים לח. [סנהדרין קיג:]. כ) דמלא פ״ג מ״ח ברכות מז. שבת קמ:. עירובין יח. לח. פסחים לה:. ג) [ועיין לב.]. ד) נס״מ: נמים. ה) [ציונו זה שיין למשנה לעניין לד:]. ו) [שיין לעיל מתשנה לד:].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ומשנה מקומות כשר אמר רבא כל כ״ל ומיתת ליה נמתקן:

גליון הש״ס

גמ׳ אי״ח דבר זה וכו׳. נעין זה לעיל דף לג ע״א:

מוסף רש״י

עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני. אבל אתם לכם למעוטי שאול ונזל, אבל אתרוג של מעשר שני הלי דאתכשיר ליה לאכילה נפיק ביה ואפילו לר״מ (פסחים לח.). מאכילין את העניים דמאי. דרוש עמי הארץ מעשרים הם ומומרת דרבנן בעצמה הוא (ברכות מז.) ובני הגר הקילו רבנן (שרובין יז.) לא אמרוהו עליהם מפני שעריסים לחזר על פתח עם הארץ, וסמכו על סרוב עמי הארץ מעשרין (שבת קכז.), **ואת אכסניא דמאי.** חיל של מלך שמטיל על בני העיר לוינם בשבים ממלחמתו (ברכות מז.) לו: חיילת מלכי ישראל המוטלין על בני העירות לזון להנין עליהם מאויביהן וישראלים הן (פסחים לה.) לו: חיל הבא למלך ישראל לאלחם על אויביהם וישראלים הם (שרובין יז.) והרי הם בעניים לפי שהם שלח מקומות (ברכות שם) ופסחים שם).

רבינו חננאל (המשך)

דר של חיטים, כפיטמא של דד [דתניא בפרק יוצא דופן משתשחיר הטטומתן כדתנן פיטמא של רמון. אבל הא דתני ר׳ יצחק ניטלה בוכנתו, (ז)הוא קצה העץ הנתון באתרוג, כגון בוכנא דגרסי׳ בשחיטת חולין האי בוכנא דשף מדוכתיה טריפה. ושם המדון בוכנא, כדגרסינן בוכנא ואסיתא. ובאתרוג העץ שהוא תלוי בו באילן הוא כמין בוכנא, ובעיקר האתרוג חקוק כמו אסיתא, והעץ נתון בה. וקיימא לן שאם נעקרה בוכנא מן האסיתא, חיישינן שמא (תיטל) (ניטל) מגופו של אתרוג עמה וחסר האתרוג ופסול. אבל אם הבוכנא באתרוג קיימת בתוך האסיתא, ונתוך העץ למעלה הימנה כשר. שהרי העיקר קיים, וזהו ניטל עוקצו כשר. נקלף, אוקימנא בשנקלף כולו, כלומר נפשטה קליפתו החיצונה, כולו פסול, אבל נקלף מקצתו ונשתייר מקצתו כשר. כדרבא דאמר רבא האי אתרוגא דאגליד

עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני. אבל אתם לכם למעוטי שאול ונזל, אבל אתרוג של מעשר שני הלי דאתכשיר ליה לאכילה נפיק ביה ואפילו לר״מ (פסחים לח.). מאכילין את העניים דמאי. דרוש עמי הארץ מעשרים הם ומומרת דרבנן בעצמה הוא (ברכות מז.) ובני הגר הקילו רבנן (שרובין יז.) לא אמרוהו עליהם מפני שעריסים לחזר על פתח עם הארץ, וסמכו על סרוב עמי הארץ מעשרין (שבת קכז.), **ואת אכסניא דמאי.** חיל של מלך שמטיל על בני העיר לוינם בשבים ממלחמתו (ברכות מז.) לו: חיילת מלכי ישראל המוטלין על בני העירות לזון להנין עליהם מאויביהן וישראלים הן (פסחים לה.) לו: חיל הבא למלך ישראל לאלחם על אויביהם וישראלים הם (שרובין יז.) והרי הם בעניים לפי שהם שלח מקומות (ברכות שם) ופסחים שם).

[1]**והיה באכלכם** מלחם הארץ מה להלן משלכם ולא משל מעשר אף כאן משלכם ולא משל מעשר לימא מסייע ליה [6]עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר״מ וחכמים אומרים חייבת בחלה לימא מסייע ליה היא היא אלא מדרבא פליגי בהא נמי פליגי או דלמא שאני עיסה דאמר קרא [2]עריסותיכם [3]עריסותיכם תרי זימני: [4]של תרומה טמאה פסולה: דלית בה היתר אכילה: [5]ושל תרומה טהורה לא יטול: פליגי בה ר׳ אמי ור׳ אסי חד אמר [6]מפני שמכשירה וחד אמר מפני שמפסידה מאי בינייהו כגון שקרא עליה שם חרץ מקליפתה חיצונה למ״ד מפני שמכשירה איכא למ״ד מפני שמפסידה ליכא: [7]ואם נטל כשרה: למ״ד מפני שאין בה היתר אכילה הרי יש בה היתר אכילה למ״ד לפי שאין בה דין ממון הרי יש בה דין ממון: [8]ושל דמאי: מ״ט דבית הלל כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי לכם קרינא ביה דתנן [9]מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי וב״ש עני לא אכיל דמאי דתנן (אין) מאכילין העניים דמאי ואת האכסנאי׳ דמאי ואמר רב הונא תנא ב״ש אומרים אין מאכילין את העניים ואת האכסנאים דמאי וב״ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי: [10]ושל מעשר שני בירושלים: למ״ד מפני שמכשירה הרי מכשירה למ״ד מפני שמפסידה הרי מפסידה: [11]ואם נטל כשרה: למ״ד מפני שאין בה היתר אכילה דברי הכל למ״ד לפי שאין בה דין ממון הא מני רבנן היא: [12]עלתה חזזית: [13]אמר רב חסדא דבר זה [14]רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות כשר אמר [15] ליה רבא אדרבה בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר ופסול אלא אי אתמר אסיפא אתמר על מיעוטו כשר אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעזרו ל״ש אלא במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר ופסול אמר רבא [16]ועל חוטמו ואפילו במשהו נמי פסול: [17]נטלה פטמתו: תנא ר׳ יצחק בן אלעזר [18]נטלה בוכנתו: נקלף: אמר רבא האי אתרוגא דאגליד כאהינא סומקא כשרה והא אנן תנן נקלף פסול לא קשיא הא

והיה באכלכם. גבי חלה כתיב: **היא היא.** ולאי מסייע ליה ומאי לימא: **אלא ולאי.** בהא מסייעא ולימא דקאמרינן אסייעתא דאתרוג ומלה קאמר והכי קאמר לימא מסייע לרבי אבי בכולהו דמדבהא פליגי באתרוג ומלה נמי פליגי דהא חד טעמא הוא דהתם נמי לכם כתיב ומלה נמי מחלה יליפא: **או דלמא שאני עיסה.** בהא הוא דקאמר ר״מ פטורה דכתיב מיעוטא יתירא אבל בחד מיעוטא לא נפקא לן דכיון דמשתרי לאכילה אע״ג דלית בה דין ממון לכם קרינא ביה: **שמכשירה.** לקבל טומאה דאמרינן במתני׳ (דף מב.) מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזרת למיס בשבת שהיו שורין האגודה בשבת) כדי שלא יינשו וכשנוגעים באתרוג הוכשר לטומאה דכתיב (ויקרא יא) וכי יתן מים על זרע ואסור לגרום טומאה לתרומה דכתיב (במדבר יח) משמרת תרומתי אמר רחמנא עשה לה שימור: **שמפסידה.** קליפתה החיצונה נמאסת במשמוש הידים ואסור להפסיד תרומה כדפרישית: **הרי יש בה היתר אכילה.** לכהן וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן. אבל פדיון אין לה להיות ניתרת לאכילת ישראל והאומר כן רשע הוא: **הרי יש בה דין ממון.** כהן מקדש בה את האשה וישראל נמי אם נתנה לו הכהן מקדש בה את האשה ומוכרה להכהנים והדמים שלו: [19]**של דמאי.** לקחם מעם הארץ ומתם פירותיהן ספק אינן מעושרין: **מאי טעמייהו דב״ש.** הא לית בה היתר אכילה: **ומאי ליה.** דרוש עמי הארץ מעשרין הן ומומרת בעצמה הוא שהעמידו בספק טבל וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם: **אכסניא.** חיילותיו של מלך ומטיל מזונותיהן על בני המדינה: **הרי מכשירה.** ומעשר שני בעי שימור לקודש איקרי לכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ וגו׳: **למ״ד.** בעלה לפי שאין בה היתר אכילה אבל אי הוה בה היתר אכילה הוה מתכשרא ואפילו לית בה דין ממון הא יש בו נמי היתר אכילה ומתני׳ דתני כשר דברי הכל היא ואפילו לר״מ דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא מיתוקמא דהא בהא דין ממון לו בענין דכיון דאכיל לה לכם קרינא ביה: **ומ״ד.** בעלה לפי שאין בה דין ממון דאי נמי הוה בה היתר אכילה הוה פסיל לה משום דליתיה ממון לאחר הנאות כגון מעשר שני בירושלים לר״מ: **מפגיפין רבנן היא.** דאמרי מעשר ממון הדיוט הוא ולא ר״מ דאילו לר״מ פסול: ה״ג **אלא אי אתמר אסיפא אתמר: וכחוטמו.** בעובי גבהו שמספע משם ויורד לגד ראשו: **אפילו כל שהוא פסול.** שנראה שם לעינים יותר משאר מקומות שבו שבאותו עובי אדם נותן עיניו: **תני רבי יצחק בר אלעזר נטלה בוכנתו.** במתניתיה הוה תני דאי נטלה פטמתו בוכנתו לפי שהוא חד ועשוי כמין בוכנא זה לשון מורי הזקן רבינו יעקב. אבל רבינו יצחק הלוי היה מפרש פטמתו ועוקלו שניהם בזנב עוקלו שניטל העץ מה שחוץ לגומא שבאתרוג כשר פטמתו שנמלא העוקץ מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני רבי יצחק בר אלעזר נטלה בוכנתו מה שנכנס בתוך האתרוג כבוכנא הנכנס ומכה באסיתא. ולשון רבינו יעקב נראה לי שלא מצינו בכל מקום פטמא עוקלו: **דאי אתרוג דאגליד.** נקלף: **כאהינא סומקא.** תמרה אדומה ואף זה לאחר שנקלף נהפך לאדמומית כדרך כל הנקלפים בפירות: **כבולה**

כאהינא סומקא, פי׳ האתרוג שנקלף עורו במקצת כמו פני תמרה אדומין, וגרסינן נמי באלו טרפות דגלודה ר׳ מאיר מכשיר וחכמים פוסלין, שנקלף עורה כאהינא סומקא. והני מילי כולה אבל נשתייר מקצת מציל בגלודה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com